

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ: ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

Διάλεξη 05

Πρόλογος (158c5-159b): Ο Χαρμίδης δεν ξέρει αν είναι σώφρων -
Πρώτο επεισόδιο (159b-161a): Πρώτος (ήσυχιότης τις) και δεύτερος
(ὅπερ αἰδώς) ορισμός της σωφροσύνης και η ανασκευή της.

Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος
Τμήμα Φιλολογίας

Σκοποί ενότητας

Στην πέμπτη διάλεξη επιδιώκεται, μέσω της εκ του σύνεγγυς ανάγνωσης του αρχαίου κειμένου, η κατανόηση του πρώτου (ήσυχιότης τις) και του δεύτερου (ὅπερ αἰδώς) ορισμού της σωφροσύνης. Οι φοιτητές θα παρακολουθήσουν στη συνέχεια την προσπάθεια του Σωκράτους να ανασκευάσει αυτούς τους ορισμούς.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Πρόλογος (158c5-159b): Ο Χαρμίδης δεν ξέρει αν είναι σώφρων.
2. Πρώτο επεισόδιο (159b-161a):
  - Πρώτος ορισμός της σωφροσύνης (*ήσυχιότης τις*).
  - Ανασκευή πρώτου ορισμού.
  - Δεύτερος ορισμός της σωφροσύνης (*ὅπερ αἰδώς*).
  - Ανασκευή δεύτερου ορισμού.

Περιγραφή μαθήματος

Στην πέμπτη διάλεξη προσεγγίζεται, μέσω της εκ του σύνεγγυς ανάγνωσης του αρχαίου κειμένου, η έννοια της σωφροσύνης. Αρχικά, παρουσιάζεται ο πρώτος ορισμός της έννοιας από τον Χαρμίδη «ἡσυχιότης τις». Ο Σωκράτης, όμως, αντικρούει τον Χαρμίδη, υποστηρίζοντας πως η ησυχία, με την έννοια της βραδύτητας, δεν μπορεί να θεωρηθεί στοιχείο της σωφροσύνης, γιατί στις ανθρώπινες ενέργειες μεγάλη σημασία έχει συχνά η ταχύτητα. Στη συνέχεια ο Χαρμίδης προσπαθεί να δώσει στη σωφροσύνη την έννοια της σεμνότητας, της αιδούς, διατυπώνοντας τον δεύτερο ορισμό της σωφροσύνης «ὅπερ αἰδώς», ο οποίος επίσης ανασκευάζεται από τον Σωκράτη.

Αφορμή για τη συζήτηση περί σωφροσύνης

- Ένανσμα για να ξεκινήσει η συζήτηση γύρω από την έννοια της σωφροσύνης και τα χαρακτηριστικά της αποτελεί ο πονοκέφαλος του Χαρούμηδη, τον οποίο καλείται να γιατρέψει ο Σωκράτης, καθώς έχει μόλις προμηθευτεί συνταγές και ξόρκια από έναν Θρακιώτη.
- Όμως «το σώμα δεν πρέπει να θεραπεύεται χωριστά από την ψυχή», γιατί όλα ξεκινούν από αυτήν, καλά και κακά. Ο τρόπος θεραπείας της είναι «օρισμένα μαγικά ξόρκια, κι αυτά τα ξόρκια είναι οι καλοί λόγοι», από τους οποίους γεννιέται η σωφροσύνη.

Η παρέμβαση του Κριτία

- Η παρέμβαση του Κριτία στο σημείο αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επισημαίνει ότι ο Χαρμίδης είναι σώφρων και υπερέχει από τους υπόλοιπους νέους όχι μόνο σε ομορφιά, αλλά και σε αρετές της ψυχής.
- Ο Σωκράτης θεωρεί πως στην περίπτωση αυτή δε θα χρειαστούν ξόρκια και ζητάει από τον νεαρό να του πει τι είναι σωφροσύνη και ποια τα γνωρίσματά της.

Πρώτος ορισμός σωφροσύνης: «ήσυχιότης τις»

- Ο Χαρμίδης διατυπώνει τον πρώτο ορισμό της σωφροσύνης: «σωφροσύνη εἶναι τὸ κοσμίως πάντα πράττειν καὶ ἡσυχῆ», δηλαδή «σωφροσύνη» είναι «ήσυχιότης τις». Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό «σωφροσύνη είναι το να κάνει κανείς τα πάντα με κοσμιότητα και ησυχία».
- Η σωφροσύνη πρέπει να είναι κάτι καλό, και η ηρεμία είναι χάρισμα, αν αντιπαρατεθεί στην βιασύνη της επιπολαιότητας.
- Η ηρεμία, όμως, υποδηλώνει βραδύτητα, και έτσι πρέπει να απορριφθεί από τον Σωκράτη.

Η ανασκευή του πρώτου ορισμού της σωφροσύνης

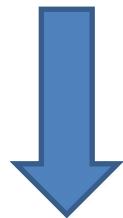
- Ο Σωκράτης για να ανασκευάσει τον πρώτο ορισμό ταυτίζει τη σωφροσύνη με την ησυχιότητα, υποστηρίζοντας ότι η ησυχία με την έννοια της βραδύτητας δεν μπορεί να θεωρηθεί στοιχείο σωφροσύνης, γιατί οι ανθρώπινες πράξεις πρέπει να χαρακτηρίζονται από ταχύτητα και οξύτητα.
- Ο Σωκράτης επίσης αναφέρει ότι είναι καλό αυτό που γίνεται εύκολα και γρήγορα, όχι δύσκολα και αργά.

Η ανασκευή του πρώτου ορισμού της σωφροσύνης

- Για να τεκμηριώσει την άποψή του εκθέτει τα παρακάτω παραδείγματα:
  - ❖ Όταν κάποιος μαθαίνει γραφή και ανάγνωση είναι ωραιότερο να μπορεί να γράφει και να διαβάζει γρήγορα.
  - ❖ Το ίδιο και όταν μαθαίνει κάποιο μουσικό όργανο ή μια αθλητική τέχνη· είναι ωραιότερο και καλύτερο να επιδίδεται στις αντίστοιχες κινήσεις γρήγορα, όχι αργά.

Η ανασκευή του πρώτου ορισμού της σωφροσύνης

- Άλλα και η κατανόηση των διδαγμάτων ενός δασκάλου, δηλαδή η οξύνοια, είναι ένα είδος έντασης, όχι ηρεμίας.
- Επομένως όσον αφορά στο σώμα, αλλά και την ψυχή, ωραιότερη είναι η ταχύτητα και όχι η ηρεμία.

- Άρα η ηρεμία δεν είναι σωφροσύνη. ➡ Ο ορισμός λοιπόν του Χαρμίδη δεν είναι σωστός.

Δεύτερος ορισμός σωφροσύνης

- Στη συνέχεια ο Χαρμίδης προσπαθεί να δώσει στη σωφροσύνη την έννοια της σεμνότητας, της «αιδούς».
  - Η δεύτερη προσπάθεια του Χαρμίδη να ορίσει τη σωφροσύνη σχετίζεται με το πνεύμα αυτού που την έχει: «**η σωφροσύνη κάνει τον ἄνθρωπο να αισθάνεται και να δείχνει ντροπαλός**, επομένως η σωφροσύνη είναι ένα είδος ντροπής».

Ανασκευή του δεύτερου ορισμού της σωφροσύνης

- Η ντροπή φυσικά είναι κάτι καλό όταν μετριάζει την έπαρση, αλλά όπως είπε και ο Όμηρος «*αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένω ἀνδρὶ παρεῖναι;*» (*Οδύσσεια* π 347), δηλαδή δεν είναι καλό να ντρέπεται άνδρας που έχει ανάγκη».
- Ο Σωκράτης ανασκευάζει, λοιπόν, το δεύτερο ορισμό της σωφροσύνης με ένα ομηρικό στίχο για να καταλήξει στο συμπέρασμα: Εφόσον λοιπόν η ντροπή είναι άλλοτε καλή και άλλοτε κακή και η σωφροσύνη πάντα καλή, απορρίπτεται και ο δεύτερος ορισμός.

Πλάτων, Χαρομίδης (158c5-161a)

Πρόλογος (158c)

ἀλλ' αὐτό σοι ἀν ἥδη δοτέον εἴη τὸ [158c] τῆς κεφαλῆς φάρμακον: εἰ δ' ἔτι τούτων ἐπιδεής εἶναι δοκεῖς, ἐπαστέον πρὸ τῆς τοῦ φαρμάκου δόσεως. αὐτὸς οὖν μοι εἰπὲ πότερον ὅμολογεῖς τῷδε καὶ φὴς ἵκανῶς ἥδη σωφροσύνης μετέχειν ἢ ἐνδεής εἶναι;

ἀνερυθριάσας οὖν ὁ Χαρμίδης πρῶτον μὲν ἔτι καλλίων ἐφάνη--καὶ γὰρ τὸ αἰσχυντηλὸν αὐτοῦ τῇ ἡλικίᾳ ἐπρεψεν--
ἐπειτα καὶ οὐκ ἀγεννῶς ἀπεκρίνατο: εἶπεν γὰρ ὅτι οὐ ὄρδιον
εἴη ἐν τῷ παρόντι οὕθ' ὅμολογεῖν οὔτε ἐξάρνω εἶναι τὰ [158d]
ἐρωτώμενα.

Πρόλογος (158d)

εἶπεν γὰρ ὅτι οὐ ὁράδιον εἴη ἐν τῷ παρόντι οὕθ' ὄμολογεῖν οὔτε ἔξαρνω εἶναι τὰ [158d] ἐρωτώμενα. ἐὰν μὲν γάρ, ἢ δ' ὅς, μὴ φῶ εἶναι σώφρων, ἀμα μὲν ἀτοπὸν αὐτὸν καθ' ἑαυτοῦ τοιαῦτα λέγειν, ἀμα δὲ καὶ Κριτίαν τόνδε ψευδῆ ἐπιδείξω καὶ ἄλλους πολλούς, οὓς δοκῶ εἶναι σώφρων, ὡς ὁ τούτου λόγος: ἐὰν δ' αὖ φῶ καὶ ἐμαυτὸν ἐπαινῶ, ἵσως ἐπαχθὲς φανεῖται. ὥστε οὐκ ἔχω ὅτι σοι ἀποκρίνωμαι. καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι μοι εἰκότα φαίνη λέγειν, ὦ Χαρμίδη.

Πρόλογος (158e)

καί μοι δοκεῖ, ἢν δ' ἐγώ, κοινῇ ἀν εἴη σκεπτέον εἴτε
κέκτησαι [158e] εἴτε μὴ ὁ πυνθάνομαι, ἵνα μήτε σὺ
ἀναγκάζῃ λέγειν ἀ μὴ βούλει, μήτ' αὖτις ἐγὼ ἀσκέπτως ἐπὶ¹
τὴν ἰατρικὴν τρέπωμαι. εἰ οὖν σοι φίλον, ἐθέλω σκοπεῖν
μετὰ σοῦ: εἰ δὲ μή, ἐᾶν.

ἀλλὰ πάντων μάλιστα, ἔφη, φίλον: ὥστε τούτου γε ἔνεκα,
ὅπῃ αὐτὸς οἴει βέλτιον σκέψασθαι, ταύτῃ σκόπει. τῇδε
τοίνυν, ἔφην ἐγώ, δοκεῖ μοι βελτίστη εἶναι ἡ σκέψις περὶ²
αὐτοῦ. δῆλον γὰρ ὅτι εἴ σοι πάρεστιν σωφροσύνη,

Πρόλογος (159a)

[159a] ἔχεις τι περὶ αὐτῆς δοξάζειν. ἀνάγκη γάρ που ἐνοῦσαν αὐτήν, εἴπερ ἔνεστιν, αἴσθησίν τινα παρέχειν, ἐξ ἣς δόξα ἂν τίς σοι περὶ αὐτῆς εἴη ὅτι ἔστιν καὶ ὅποιόν τι ἡ σωφροσύνη: ἢ οὐκ οἴει;

ἔγωγε, ἔφη, οἶμαι.

οὐκοῦν τοῦτό γε, ἔφην, ὃ οἴει, ἐπειδήπερ ἐλληνίζειν ἐπίστασαι, καὶν εἴποις δήπου αὐτὸς ὅτι σοι φαίνεται;

ἴσως, ἔφη.

ἴνα τοίνυν τοπάσωμεν εἴτε σοι ἔνεστιν εἴτε μή, εἰπέ, ἢν δ' ἐγώ, τί φησις εἶναι σωφροσύνην κατὰ τὴν σὴν δόξαν.

Πρώτο Επεισόδιο (159b)

[159b] καὶ δς τὸ μὲν πρῶτον ὥκνει τε καὶ οὐ πάνυ ἥθελεν ἀποκρίνασθαι: ἔπειτα μέντοι εἶπεν ὅτι οἱ δοκοὶ σωφροσύνη εἶναι τὸ κοσμίως πάντα πράττειν καὶ ἡσυχῆ, ἐν τε ταῖς ὁδοῖς βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὠσαύτως ποιεῖν. καί μοι δοκεῖ, ἔφη, συλλήβδην ἡσυχιότης τις εἶναι ὁ ἐρωτᾶς.

ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, εὗ λέγεις; φασί γέ τοι, ὦ Χαρμίδη, τοὺς ἡσυχίους σώφρονας εἶναι: ἴδωμεν δὴ εἴ τι λέγουσιν.

Πρώτο Επεισόδιο(159c)

[159c] εἰπὲ γάρ μοι, οὐ τῶν καλῶν μέντοι ἡ σωφροσύνη ἐστίν;
πάνυ γε, ἔφη.

πότερον οὗν κάλλιστον ἐν γραμματιστοῦ τὰ ὄμοια γράμματα
γράφειν ταχὺ ἢ ἡσυχῇ;
ταχύ.

τί δ' ἀναγιγνώσκειν; ταχέως ἢ βραδέως;
ταχέως.

καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κιθαρίζειν ταχέως καὶ τὸ παλαίειν ὀξέως
πολὺ κάλλιον τοῦ ἡσυχῆ τε καὶ βραδέως;
ναί.

τί δὲ πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν; οὐχ ὠσαύτως;
πάνυ γε.

Πρώτο Επεισόδιο (159d)

θεῖν δὲ καὶ ἄλλεσθαι καὶ τὰ τοῦ σώματος ἀπαντα ἔργα, [159d] οὐ τὰ μὲν ὀξέως καὶ ταχὺ γιγνόμενα τὰ τοῦ καλοῦ ἐστιν, τὰ δὲ [βραδέα] μόγις τε καὶ ἡσυχῇ τὰ τοῦ αἰσχροῦ;

φαίνεται.

φαίνεται ἄρα ἡμῖν, ἔφην ἐγώ, κατά γε τὸ σῶμα οὐ τὸ ἡσύχιον, ἀλλὰ τὸ τάχιστον καὶ ὀξύτατον κάλλιστον ὅν. ἢ γάρ;

πάνυ γε.

ἢ δέ γε σωφροσύνη καλόν τι ἦν;

ναι.

οὐ τοίνυν κατά γε τὸ σῶμα ἡ ἡσυχιότης ἀν ἀλλ' ἡ ταχυτής σωφρονέστερον εἴη, ἐπειδὴ καλὸν ἡ σωφροσύνη.

ἔοικεν, ἔφη.

Πρώτο Επεισόδιο(159e)

[159e] τί δέ; ἦν δ' ἐγώ, εὐμαθία κάλλιον ἢ δυσμαθία;
εὐμαθία.

ἔστιν δέ γ', ἔφην, ή μὲν εὐμαθία ταχέως μανθάνειν, ή δὲ δυσμαθία
ήσυχη καὶ βραδέως;
ναί.

διδάσκειν δὲ ἄλλον οὐ ταχέως [καὶ] κάλλιον καὶ σφόδρα μᾶλλον ἢ
ήσυχη τε καὶ βραδέως;
ναί.

τί δέ; ἀναμιμνήσκεσθαι καὶ μεμνῆσθαι ήσυχη τε καὶ βραδέως
κάλλιον ἢ σφόδρα καὶ ταχέως;
σφόδρ', ἔφη, καὶ ταχέως.

Πρώτο Επεισόδιο (160a-b)

[160a] ή δ' ἀγχίνοια οὐχὶ ὁξύτης τίς ἐστιν τῆς ψυχῆς ἀλλ' οὐχὶ ἡσυχία;
ἀληθῆ.

οὐκοῦν καὶ τὸ συνιέναι τὰ λεγόμενα, καὶ ἐν γραμματιστοῦ καὶ
κιθαριστοῦ καὶ ἄλλοθι πανταχοῦ, οὐχ ὡς ἡσυχαίτατα ἀλλ' ὡς τάχιστά
ἐστι κάλλιστα;

ναί.

ἀλλὰ μὴν ἐν γε ταῖς ζητήσεσιν τῆς ψυχῆς καὶ τῷ βουλεύεσθαι οὐχ ὁ
ἡσυχιώτατος, ὡς ἐγὼ οἶμαι, καὶ μόγις βουλευόμενός τε καὶ ἀνευρίσκων
ἐπαίνου δοκεῖ ἄξιος εἶναι, [160b] ἀλλ' ὁ ὁρᾶστά τε καὶ τάχιστα τοῦτο
δρῶν.

Πρώτο Επεισόδιο (160b)

[160b] ἀλλ' ὁ ὁραστά τε καὶ τάχιστα τοῦτο δοῶν. οὐκοῦν πάντα, ἦν δ' ἐγώ, ὡς Χαρμίδη, ἡμῖν καὶ τὰ περὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ περὶ τὸ σῶμα, τὰ τοῦ τάχους τε καὶ τῆς ὀξύτητος καλλίω φαίνεται ἢ τὰ τῆς βραδυτῆτος τε καὶ ἡσυχιότητος; κινδυνεύει, ἔφη.

οὐκ ἄρα ἡσυχιότης τις ἡ σωφροσύνη ἀν εἴη, οὐδ' ἡσύχιος ὁ σώφρων βίος, ἔκ γε τούτου τοῦ λόγου, ἐπειδὴ καλὸν αὐτὸν δεῖ εἶναι σώφρονα ὄντα. δυοῖν γὰρ δὴ τὰ ἔτερα:

Πρώτο Επεισόδιο (160c-d)

ἢ οὐδαμοῦ [160c] ἡμῖν ἢ πάνυ που ὀλιγαχοῦ αἱ ἡσύχιοι πράξεις ἐν τῷ βίῳ καλλίους ἐφάνησαν ἢ αἱ ταχεῖαι τε καὶ ἵσχυραι. εἰ δ' οὖν, ὡς φίλε, ὅτι μάλιστα μηδὲν ἐλάττους αἱ ἡσύχιοι τῶν σφοδρῶν τε καὶ ταχειῶν πράξεων τυγχάνουσιν καλλίους οὖσαι, οὐδὲ ταύτη σωφροσύνη ἀν εἴη μᾶλλον τι τὸ ἡσυχῆ πράττειν ἢ τὸ σφόδρα τε καὶ ταχέως, οὔτε ἐν βαδισμῷ οὔτε ἐν λέξει οὔτε ἄλλοθι οὐδαμοῦ, οὐδὲ ὁ ἡσύχιος βίος [κόσμιος] τοῦ μὴ ἡσυχίου [160d] σωφρονέστερος ἀν εἴη, ἐπειδὴ ἐν τῷ λόγῳ τῶν καλῶν τι ἡμῖν ἡ σωφροσύνη ὑπετέθη, καλὰ δὲ οὐχ ἥττον ταχέα τῶν ἡσυχίων πέφανται. ὀρθῶς μοι δοκεῖς, ἔφη, ὡς Σώκρατες, εἰρηκέναι.

Πρώτο Επεισόδιο (160d-e)

πάλιν τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ὡς Χαρμίδη, μᾶλλον προσέχων τὸν νοῦν καὶ εἰς σεαυτὸν ἐμβλέψας, ἐννοήσας ὅποιόν τινά σε ποιεῖ ἡ σωφροσύνη παροῦσα καὶ ποία τις οὖσα τοιοῦτον ἀπεργάζοιτο ἄν, πάντα ταῦτα συλλογισάμενος εἰπὲ εὗ καὶ [160e] ἀνδρείως τί σοι φαίνεται εἶναι; καὶ ὃς ἐπισχῶν καὶ πάνυ ἀνδρικῶς πρὸς ἑαυτὸν διασκεψάμενος, δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, αἰσχύνεσθαι ποιεῖν ἡ σωφροσύνη καὶ αἰσχυντηλὸν τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἶναι ὅπερ αἰδὼς ἡ σωφροσύνη.

εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, οὐ καλὸν ἄρτι ὡμολόγεις τὴν σωφροσύνην εἶναι;

Πρώτο Επεισόδιο (160e)

πάνυ γ', ἔφη.

ούκοῦν καὶ ἀγαθοὶ ἄνδρες οἱ σώφρονες;

ναι.

ἄρ' οὖν ἂν εἴη ἀγαθὸν δὲ μὴ ἀγαθοὺς ἀπεργάζεται;

οὐ δῆτα.

οὐ μόνον οὖν ἄρα καλόν, ἀλλὰ καὶ ἀγαθόν ἐστιν.

Πρώτο Επεισόδιο (161a-b)

[161a] ἔμοιγε δοκεῖ.

τί οὖν; ἦν δ' ἐγώ: Ὁμήρως οὐ πιστεύεις καλῶς λέγειν, λέγοντι ὅτι αἰδῶς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένω ἀνδρὶ παρεῖναι; ηομ. οδ. 17.347 ἔγωγ', ἔφη.

ἔστιν ἄρα, ως ἔοικεν, αἰδῶς οὐκ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθόν.
φαίνεται.

σωφροσύνη δέ γε ἀγαθόν, εἴπερ ἀγαθοὺς ποιεῖ οἷς ἀν παρῇ, κακοὺς δὲ μή.

ἀλλὰ μὴν οὕτω γε δοκεῖ μοι ἔχειν, ως σὺ λέγεις.

οὐκ ἄρα σωφροσύνη ἀν εἴη αἰδῶς, εἴπερ τὸ μὲν ἀγαθὸν [161b]
τυγχάνει ὅν, αἰδῶς δὲ [μή] οὐδὲν μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ καὶ κακόν.

Πηγή αρχαίου κειμένου

Πηγή για το αρχαίο κείμενο: *Βικιθήκη*

<https://el.wikisource.org/wiki/%CE%A7%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%AF%CE%B4%CE%B7%CF%82>

Τέλος Ενότητας

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Νικόλαος Γ. Χαραλαμπόπουλος, Τίτλος μαθήματος: «Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία: Πλάτων και η Θεωρία των Ιδεών. Ενότητα 05 Πρόλογος (158c5-159b): Ο Χαρμίδης δεν ξέρει αν είναι σώφρων - Πρώτο επεισόδιο (159b-161a): Πρώτος (ήσυχιότης τις) και δεύτερος (ὅπερ αἰδώς) ορισμός της σωφροσύνης και η ανασκευή της.

Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://eclass.upatras.gr/courses/LIT1905/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως Μη Εμπορική ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

